

รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1*

MODEL FOR DEVELOPING STUDENTS' WELL-BEING TOWARD SUSTAINABLE SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF SURAT THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

กัญญาภค ภวภูตานนท์*, ชุศักดิ์ เอกเพชร, วีระยุทธ ชატะกาญจน์

Kanyaphak Phawapootanon*, Chusak Ekpetch, Werayut Chatakan

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: lookhmee1505@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน 2) พัฒนารูปแบบ และ 3) ตรวจสอบรูปแบบ การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัยของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 178 คน โดยใช้ตารางเครชีและมอร์แกน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัยของโรงเรียน และศึกษานิเทศก์ โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .98 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย 1) สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน พบว่า สภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก ความต้องการ อยู่ในระดับมากที่สุด ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ พบว่า สภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด 2) รูปแบบ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) หลักการ ได้แก่ หลักการประเมิน หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย หลักการเสริมแรงใจ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) องค์ประกอบของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน ได้แก่ สุขภาวะด้านร่างกาย สุขภาวะด้านจิตใจ สุขภาวะด้านสังคม สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ สุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อม 2.4) ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ได้แก่ การวางแผนการพัฒนาสุขภาวะ การดำเนินการการพัฒนาสุขภาวะ การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาสุขภาวะ การปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาสุขภาวะ และ 2.5) ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ ความเข้าใจและตระหนักถึงขั้นตอน ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหาร การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือของทุกฝ่าย และ 3) รูปแบบ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: สุขภาวะ, สุขภาวะผู้เรียน, การพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the current conditions and needs for developing student well-being, 2) To develop a model for enhancing student well-being, and 3) To validate the model. This study employed a research and development approach. The population consisted of school administrators and teachers responsible for school health, with a sample of 178 participants determined using Krejcie and Morgan's table. The target group included experts, educational administrators, school administrators, teachers in charge of school health, and educational supervisors, selected by purposive sampling. The research instruments were a questionnaire with a reliability coefficient of .98, expert seminar records, focus group discussion records, and an evaluation form. Data analysis employed mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that: 1) The current state of student well-being was at a high level, while the need for development was at the highest level; for the procedures and methods, the current state was at a moderate level, while the desired state was at the highest level. 2) The developed model consisted of five components: 2.1) Principles, which included the principles of evaluation, participation of all parties, and motivational reinforcement; 2.2) Objectives; 2.3) Components of student well-being development, namely physical well-being, mental well-being, social well-being, spiritual well-being, and environmental well-being; 2.4) Procedures and methods, including planning for well-being development, implementing well-being development, evaluating the outcomes of well-being development, and improving well-being development; and 2.5) Success factors, including awareness and understanding of the processes, the commitment of administrators, and the creation of understanding and cooperation among all stakeholders. and 3) The model was found to be highly appropriate, feasible, and beneficial overall.

Keywords: Well-Being, Student Well-Being, Developing Student Well-Being Toward Sustainability

บทนำ

การส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนให้ยั่งยืนในสถานศึกษานั้นเป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในสังคมยุคปัจจุบัน ซึ่งต้องอาศัยการบูรณาการหลายปัจจัยเพื่อให้ผู้เรียนเติบโตอย่างสมดุลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และปัญญา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติมในฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 และฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562 ในราชกิจจานุเบกษา ได้กำหนดแนวทางที่ให้ความสำคัญกับ “ผู้เรียน” เป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษา โดยเน้นว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มที่ มาตรา 22 กำหนดว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักการที่สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาตามศักยภาพในระดับสูงสุดและปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีให้แก่ผู้เรียน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4), 2562) และการพัฒนาสุขภาพของผู้เรียนในโรงเรียนเป็นการวางรากฐานสำคัญในการส่งเสริมให้เยาวชนเติบโตอย่างมีสุขภาพในทุกด้าน จากแนวคิด

ขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) และกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้กำหนดว่าโรงเรียนที่เป็นสถานส่งเสริมสุขภาพ (Health-Promoting School) ควรเป็นสถานที่ที่มีขีดความสามารถในการส่งเสริมสุขภาพอย่างรอบด้าน ให้การเรียนรู้ที่ปลอดภัย มีสุขอนามัยที่ดี เป็นพื้นที่ที่เสริมสร้างทักษะชีวิต และสร้างความสุขในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของนักเรียน โรงเรียนมีหน้าที่เสริมสร้างทักษะและความรู้ที่จำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างยั่งยืน ปัญหาสุขภาพในกลุ่มผู้เรียนเป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของเยาวชนในโรงเรียน ปัจจุบันพบว่า ผู้เรียนยังคงประสบปัญหาสุขภาพที่ไม่เหมาะสมในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางด้านโภชนาการ การขาดการออกกำลังกาย การเผชิญกับความเครียดในชีวิตประจำวัน หรือการใช้สื่อออนไลน์และเทคโนโลยีดิจิทัลในปริมาณที่มากเกินไปจนเกินความจำเป็น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อสุขภาพจิตใจ การปรับตัวในสังคม และความสามารถในการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย ทั้งนี้ จากรายงานการศึกษาและข้อมูลจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ไม่สมดุล การขาดการออกกำลังกาย ความเครียดที่เพิ่มขึ้น และการใช้สื่อออนไลน์อย่างต่อเนื่องและมากเกินไปเป็นปัจจัยเสี่ยง ซึ่งนำไปสู่การเสื่อมถอยของสุขภาพทางกายและจิตใจของผู้เรียน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2563)

นางลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ อธิบายว่าปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืนในสถานศึกษา คือ การส่งเสริมสุขภาพผู้เรียนในสถานศึกษานั้นควรพิจารณาปัจจัยหลักที่มีบทบาทสำคัญ อาทิ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรทางการศึกษา การสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชน การบูรณาการเนื้อหาด้านสุขภาพในหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการพัฒนาสุขภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน หากขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง ความพยายามในการส่งเสริมสุขภาพอาจไม่สามารถบรรลุผลได้ตามที่คาดหวัง (นางลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ, 2563) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยุคดิจิทัลที่สื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ทิศนา แคมมณี กล่าวว่า การมีแนวทางที่ชัดเจนในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นเครื่องมือส่งเสริมสุขภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น โรงเรียนสามารถใช้เทคโนโลยี ICT ในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสุขภาพ การติดตามพฤติกรรม และสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนได้ เช่น การติดตามพฤติกรรมสุขภาพผ่านแอปพลิเคชันที่สามารถให้ผู้ปกครองและครูติดตามความคืบหน้าได้ตลอดเวลา ซึ่งสามารถช่วยสร้างความเข้าใจและความใส่ใจต่อสุขภาพของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง (ทิศนา แคมมณี, 2565)

จากการรายงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเยาวชนในพื้นที่ ครอบคลุม 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอดอนสัก อำเภอเกาะสมุย อำเภอเกาะพะงัน โดยรับผิดชอบโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาขยายโอกาสรวม 118 แห่ง จากการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาในปีการศึกษา 2565 พบว่า ด้านคุณภาพเด็กยังมีจุดที่ควรปรับปรุงอยู่หลายด้าน โดยพัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นด้านที่ต้องการการพัฒนา

มากที่สุด (ร้อยละ 76.15) ตามด้วยด้านสังคม (ร้อยละ 68.81) และด้านร่างกาย อารมณ์ และทักษะการคิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหา (ร้อยละ 64.22) เมื่อเปรียบเทียบกับผลการประเมินในปีการศึกษา 2564 พบว่า พัฒนาการด้านสติปัญญามีค่าเฉลี่ยลดลง 9.35 และพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ลดลง 7.43 แสดงถึงความท้าทายที่ยังคงอยู่ในการบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและส่งเสริมสุขภาวะของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1, 2566) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ได้เน้นการวางนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาสุขภาวะเชิงองค์รวม ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพกาย จิตใจ สังคม และปัญญา โดยมุ่งเสริมสร้างทักษะชีวิตที่สำคัญในการปรับตัวให้กับนักเรียน ส่งเสริมความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องการดูแลสุขภาพ และสร้างพฤติกรรมเชิงบวกในเด็กและเยาวชน รวมถึงการบูรณาการกิจกรรมสุขภาวะในหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งเน้นการฝึกฝนทักษะชีวิตการจัดการความเครียด การสร้างสมดุลระหว่างการเรียนและการใช้ชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในการดูแลสุขภาพของตนเองตั้งแต่วัยเยาว์ อารี พันธุ์มณี ได้ระบุว่าการเสริมสร้างสุขภาวะตั้งแต่วัยเด็กผ่านกิจกรรมในโรงเรียนมีความสำคัญต่อการปลูกฝังความตระหนักรู้ด้านสุขภาพการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน สุขภาวะที่ดีของผู้เรียนนั้นต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานทางการศึกษา การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้เข้ากับบริบทของแต่ละท้องถิ่น เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันของทุกฝ่าย ซึ่งจะช่วยสร้างการมีส่วนร่วม และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (อารี พันธุ์มณี, 2565) นอกจากนี้ วิโรจน์ สารรัตน์ ยังกล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและสุนทรียะ ครูต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความสามารถในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพจนมีวิถีชีวิตที่มีสุขภาพดี ห่างไกลจากพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ โดยจำเป็นต้องสร้างความฉลาดทางสุขภาวะ กล่าวคือ ความเป็นสุขอย่างฉลาด อันได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิต ซึ่งรวมเรียกว่า เสาหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่นเดียวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสุนทรียะที่ต้องมุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการ ชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ โดยการสร้างสุขภาวะและสุนทรียะนั้นไม่ใช่เป็นเพียงหน้าที่ของครูสุศึกษาและพลศึกษาหรือครูศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์เท่านั้น หากแต่เป็นหน้าที่ร่วมของครูทุกสาขาวิชา และต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ดังนั้น การผลิตและพัฒนาครูผู้สร้างสุขภาวะและสุนทรียะ จึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างความตระหนักและความเข้าใจในตนเองให้แก่ศึกษาคู ซึ่งครูไม่ว่าจะสาขาใดก็ตามสามารถสร้างเสริมสุขภาวะและสุนทรียะให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนได้ อันจะทำให้เกิดการผลิตและพัฒนาครูผู้สร้างสุขภาวะและสุนทรียะที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นประโยชน์และมีคุณค่าต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต (วิโรจน์ สารรัตน์, 2566) ซึ่ง วิรดี เกรณณรงค์ชัย อธิบายว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการติดตามพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน และการสร้างแพลตฟอร์มการสื่อสารกับผู้ปกครองและชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านสุขภาพของผู้เรียน จะช่วยเสริมสร้างการดูแลสุขภาพให้มีประสิทธิภาพและต่อเนื่องยิ่งขึ้น (วิรดี เกรณณรงค์ชัย, 2567) และ ทิศนา แคมมณี กล่าวว่า การวางนโยบายและกลยุทธ์ด้านสุขภาวะที่ยั่งยืนในระดับเขตพื้นที่การศึกษา เป็นนโยบายที่ครอบคลุมและกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยมีการสร้างแผนพัฒนาและติดตามผลให้เป็นระบบ จะช่วยสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาสุขภาวะของผู้เรียนอย่างยั่งยืน (ทิศนา แคมมณี, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1” เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาสุขภาวะของผู้เรียนที่มีความยั่งยืนในสถานศึกษา การศึกษานี้จะมุ่งเน้นถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาสุขภาวะในโรงเรียน ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา และสร้างรูปแบบการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติ ของสุขภาวะผู้เรียน อาทิ สุขภาวะทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน นอกจากนี้ การศึกษาวิจัยนี้ยังตั้งเป้าหมายที่จะสร้างแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่ เพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนให้เติบโตอย่างสมบูรณ์พร้อมทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ อันจะส่งผลให้สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีความพร้อมในการสนับสนุนเยาวชนให้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติให้ยั่งยืนต่อไป

ผู้วิจัยใช้แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสุขภาวะ Durlak, J. A. et al., Weare, K., กระทรวงสาธารณสุข ที่กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญที่เป็นปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จในสุขภาวะผู้เรียน 5 องค์ประกอบ ดังนี้ สุขภาวะด้านทางกาย สุขภาวะด้านจิตใจ สุขภาวะด้านสังคม สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ (ปัญญา) สุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความเชื่อมโยงและส่งผลซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน (Durlak, J. A. et al., 2015); (Weare, K., 2015); (กระทรวงสาธารณสุข, 2562)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (Population and Sample) แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 116 คน ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัยของโรงเรียน จำนวน 116 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ เครซี และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 89 คน และครูผู้รับผิดชอบงานอนามัยของสถานศึกษาของโรงเรียน จำนวน 89 คน

เครื่องมือการสร้างและหาคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00 ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
2. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมายในการเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ และส่งด้วยตัวเอง
3. เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ เก็บด้วยตนเองและประสานทางโทรศัพท์ ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ในการตอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน ได้มาโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) ประกอบด้วย

1. นักวิชาการ อาจารย์ระดับมหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารหรือการจัดการเรียนรู้ ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขึ้นไป หรือการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 2 คน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน จำนวน 3 คน
3. ศิษยานุศิษย์ จำนวน 1 คน
4. ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัย โดยเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์ด้านอนามัยเชิงประจักษ์ จำนวน 3 คน

เครื่องมือการสร้างและหาคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบร่างรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีค่าความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์หนังสือขอเชิญการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ตามเวลาที่นัดหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบร่างรูปแบบการพัฒนา
สุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 3 การตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบงานอนามัย
ของโรงเรียน ศึกษานิเทศก์ ได้มาโดยวิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) สำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group)
จำนวน 8 คน

เครื่องมือการสร้างและหาคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบบันทึกการสนทนากลุ่มตรวจสอบ
รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สุราษฎร์ธานี เขต 1 มีค่าความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80 - 1.00 และแบบประเมินความเหมาะสม (Suitability)
ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ของรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืน
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อขอหนังสือขอเชิญสนทนากลุ่ม และดำเนินการสนทนากลุ่ม ตามเวลาที่นัดหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์การสนทนากลุ่มตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืน
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยการวิเคราะห์เนื้อหา
(Content Analysis)

2. วิเคราะห์ผลการประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility)
และความเป็นประโยชน์ (Utility) ของรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีผลการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นสภาพปัจจุบัน			ระดับความคิดเห็นสภาพที่พึงประสงค์		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านกาย	3.32	0.55	ปานกลาง	4.65	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็นสภาพปัจจุบัน			ระดับความคิดเห็นสภาพที่พึงประสงค์		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
2.	ด้านจิตใจ	3.64	0.61	มาก	4.72	0.44	มากที่สุด
3.	ด้านสังคม	3.68	0.72	มาก	4.71	0.45	มากที่สุด
4.	ด้านจิตวิญญาณ	3.56	0.70	มาก	4.63	0.37	มากที่สุด
5.	ด้านสิ่งแวดล้อม	3.62	0.51	มาก	4.55	0.50	มากที่สุด
	เฉลี่ย	3.56	0.62	มาก	4.65	0.44	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ในภาพรวมทุกด้าน พบว่า สภาพปัจจุบันภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.62) ความต้องการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.44) สรุปได้ ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบัน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สุขภาวะด้านสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.72) รองลงมา คือ สุขภาวะด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.61) และลำดับที่สาม คือ ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.51) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสุขภาวะด้านกาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.55)

1.2 ความต้องการ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สุขภาวะด้านจิตใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.44) รองลงมา คือ สุขภาวะด้านสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.45) และลำดับที่สาม คือ สุขภาวะด้านกาย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.45) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.50)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 9 คน เพื่อประเมินความถูกต้องและความเหมาะสม พบว่า รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มี 5 องค์ประกอบ

องค์ประกอบที่ 1 หลักการของรูปแบบ ได้แก่ หลักการประเมิน หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย หลักการเสริมแรงใจ

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ 1) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา 2) เพื่อพัฒนา เทคนิค วิธีการแนวทางการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา และ 3) เพื่อสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดีในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน ได้แก่ 1) สุขภาวะด้านร่างกาย 2) สุขภาวะด้านจิตใจ 3) สุขภาวะด้านสังคม 4) สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ และ 5) สุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบที่ 4 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการพัฒนาสุขภาวะ ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการการพัฒนาสุขภาวะ ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาสุขภาวะ ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาสุขภาวะ

องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ 1) ความเข้าใจและตระหนักถึงขั้นตอน 2) ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหาร และ 3) การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือของทุกฝ่าย

3. ผลการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความเหมาะสม (Suitability)	4.64	0.46	มากที่สุด
2. ความเป็นไปได้ (Feasibility)	4.66	0.47	มากที่สุด
3. ความเป็นประโยชน์ (Utility)	4.65	0.48	มากที่สุด
รวม	4.65	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า รูปแบบ มีความเหมาะสม (Suitability) ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.46) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.47) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.48) อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องจากโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสุขภาวะของผู้เรียนในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านจิตใจและสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสภาพแวดล้อมร่วมสมัย อย่างไรก็ตาม ด้านสุขภาวะกายกลับได้รับการส่งเสริมน้อยกว่า อาจเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพยังไม่เพียงพอ ขณะเดียวกันความต้องการที่สูงในทุกด้าน แสดงให้เห็นว่าผู้เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมสุขภาวะอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะด้านจิตใจที่อาจเผชิญกับความเครียด ความกดดัน หรือภาวะอารมณ์จากสถานการณ์สังคมในปัจจุบัน ส่งผลให้มีความคาดหวังในการพัฒนามากยิ่งขึ้น จึงสะท้อนให้เห็นช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับความต้องการที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร ที่กล่าวว่า สุขภาวะ คือ ความสุขสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ โดย

ที่ผู้สูงอายุสามารถปรับตัว และจัดการกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รักษาสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง เห็นคุณค่าในตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความหมาย มีศักดิ์ศรี และมีคุณภาพชีวิตที่ดี (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร, 2549) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรเพ็ญ ลาภมากผล ได้ศึกษา รูปแบบการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะ ตามหลักพุทธธรรม สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 ที่พบว่า สภาพการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะในสถานศึกษา ในภาพรวม มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อมเป็นสุข ด้านโรงเรียนเป็นสุข ด้านชุมชนเป็นสุข ด้านครอบครัวเป็นสุข และด้านผู้เรียนเป็นสุข (จันทรเพ็ญ ลาภมากผล, 2564)

2. ผลการพัฒนาแบบแผนการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า รูปแบบ มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) องค์ประกอบของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน 4) ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน และ 5) ปัจจัยความสำเร็จ งานวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากผู้วิจัยมุ่งเน้นการพัฒนาแบบอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาวะผู้เรียนอย่างยั่งยืน โดยเริ่มจากการกำหนด “หลักการของรูปแบบ” เพื่อเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการพัฒนา และกำหนด วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เพื่อชี้เป้าหมายให้ชัดเจนสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา จากนั้นได้นำเสนอ องค์ประกอบของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน ซึ่งครอบคลุมทั้งสุขภาวะทางกาย ใจ สังคม และสติปัญญา ตลอดจนจัดวาง ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ให้สถานศึกษาสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นลำดับและเหมาะสมกับบริบทจริง สุดท้ายมีการกำหนด ปัจจัยความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รูปแบบที่ได้จึงมีความชัดเจน รอบด้าน และสามารถใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาสุขภาวะของผู้เรียนในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จันทรเพ็ญ ลาภมากผล ได้กล่าวว่า รูปแบบ มีลักษณะเป็นการแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปแบบในรูปของข้อความ ใช้หลักการเทียบเคียงเชิงแนวคิด ปรากฏการณ์ และใช้ข้อความในการอธิบาย โดยมีองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการบริหาร การประเมินรูปแบบโดยมีการนำไปใช้ให้เกิดความสำเร็จ (จันทรเพ็ญ ลาภมากผล, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติ สิงหาพรหม ได้ศึกษา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมสุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคมของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองไผ่ล้อม ที่พบว่า รูปแบบการบริหารพัฒนาแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคมของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองไผ่ล้อม (Nongphailom Healthy School Model) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยเชิงนโยบายและองค์ความรู้ การขับเคลื่อน ปัจจัยสนับสนุน และกำหนดเป้าหมาย (สันติ สิงหาพรหม, 2565)

3. ผลการตรวจสอบแบบแผนการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า รูปแบบ มีความเหมาะสม (Suitability) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) อยู่ในระดับมากที่สุด งานวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากกระบวนการพัฒนาแบบได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความต้องการของสถานศึกษาในพื้นที่จริง ผสมกับการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ส่งผลให้รูปแบบที่สร้างขึ้นสามารถตอบสนองต่อปัญหาและบริบทของสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) รูปแบบได้กำหนดขั้นตอน วิธีดำเนินงาน และปัจจัยที่เอื้อต่อการนำไปใช้จริงในโรงเรียนอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับทรัพยากรที่มีอยู่ ขณะที่ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility) รูปแบบมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติของสุขภาวะ

ซึ่งเอื้อต่อคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ของนักเรียนในระยะยาว ทำให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องประเมินว่ารูปแบบมีคุณค่าและสามารถขยายผลสู่บริบทอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อรุณศรี เงินเสือ ที่กล่าวว่า การตรวจสอบและประเมินรูปแบบ เพื่อต้องการที่จะให้ได้รูปแบบที่เชื่อถือได้ ซึ่งอาจใช้การตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะทางที่เกี่ยวข้อง การตรวจสอบโดยการสัมมนา หรือการนำไปทดลองใช้ตามสภาพจริง (อรุณศรี เงินเสือ, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติ สิงหาพรหม ได้ศึกษา รูปแบบการบริหารสถานศึกษา ที่ส่งเสริมสุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคมของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองไผ่ล้อม ที่พบว่า ผลการประเมิน ในภาพรวมรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคมของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองไผ่ล้อม ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนบ้านหนองไผ่ล้อม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (สันติ สิงหาพรหม, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

จากการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการดำเนินการวิจัยเป็นรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ ได้แก่ หลักการประเมิน หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย หลักการเสริมแรงจูงใจ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ได้แก่ 2.1) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา 2.2) เพื่อพัฒนา เทคนิค วิธีการแนวทางการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา และ 2.3) เพื่อสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดีในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา 3) องค์ประกอบของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน ได้แก่ 3.1) สุขภาวะด้านร่างกาย 3.2) สุขภาวะด้านจิตใจ 3.3) สุขภาวะด้านสังคม 3.4) สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ (ปัญญา) และ 3.5) สุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อม 4) ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการพัฒนาสุขภาวะ ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการการพัฒนาสุขภาวะ ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาสุขภาวะ ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาสุขภาวะ และ 5) ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ 5.1) ความเข้าใจและตระหนักถึงขั้นตอน 5.2) ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหาร และ 5.3) การสร้างความรู้ความเข้าใจและความร่วมมือของทุกฝ่าย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป การวิจัยรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 แบ่งออกเป็น 3 ระยะ พบว่า 1) สภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนของสถานศึกษา ในภาพรวม พบว่า สภาพปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสภาพปัจจุบันและความต้องการ ขั้นตอนและวิธีดำเนินการ

ด้านการวางแผน พบว่า สภาพปัจจุบัน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนสู่ความยั่งยืนของสถานศึกษา มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) หลักการของรูปแบบ ได้แก่ หลักการประเมิน หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย หลักการเสริมแรงจิตใจ 2.2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2.3) องค์ประกอบของการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียน ได้แก่ สุขภาวะด้านร่างกาย สุขภาวะด้านจิตใจ สุขภาวะด้านสังคม สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ (ปัญญา) สุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อม 2.4) ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การวางแผนการพัฒนาสุขภาวะ ขั้นที่ 2 การดำเนินการการพัฒนาสุขภาวะ ขั้นที่ 3 การศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาสุขภาวะ ขั้นที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาสุขภาวะ 2.5) ปัจจัยความสำเร็จ ได้แก่ ความเข้าใจและตระหนักถึงขั้นตอน ความมุ่งมั่นตั้งใจของผู้บริหาร การสร้างความเข้าใจและความร่วมมือของทุกฝ่าย และ 3) รูปแบบ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) สุขภาวะด้านร่างกาย ควรส่งเสริมกิจกรรมที่พัฒนาสมรรถภาพร่างกายของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การออกกำลังกายกลางแจ้ง การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมกายภาพ และโภชนาการที่เหมาะสม ควรจัดระบบอาหารกลางวันและของว่างที่ถูกหลักอนามัยและส่งเสริมสุขภาพ 2) สุขภาวะด้านจิตใจ ควรจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างอารมณ์เชิงบวกและทักษะการเผชิญปัญหา เช่น กิจกรรมจิตศึกษา การฝึกสติ การพูดคุยเปิดใจ หรือมีระบบพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา เพื่อสร้างความมั่นคงทางจิตใจและความภาคภูมิใจในตนเอง 3) สุขภาวะด้านสังคม ควรส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น กิจกรรมจิตอาสา ชุมนุมสร้างสรรค์ หรือโครงการบริการสังคม เพื่อพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกัน การสื่อสาร และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 4) สุขภาวะด้านจิตวิญญาณ (ปัญญา) ควรส่งเสริมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับคุณธรรม จริยธรรม และการตั้งเป้าหมายชีวิต เช่น การใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การเรียนรู้จากปราชญ์ชุมชน หรือกิจกรรมพัฒนาศักยภาพตนเอง เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความหมายในชีวิต และ 5) สุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อม ควรปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมผ่านกิจกรรมโรงเรียนสีเขียว เช่น การลดขยะ การจัดสวนในโรงเรียน การรีไซเคิล หรือการเรียนรู้ภาคสนามในธรรมชาติ เพื่อสร้างพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาการนำนวัตกรรมหรือรูปแบบไปใช้ในสถานศึกษาในช่วงเวลาอย่างน้อย 1 ปี เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์อย่างต่อเนื่อง และตรวจสอบความยั่งยืนของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน 2) ควรนำรูปแบบไปทดลองใช้ในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือในสถานศึกษาที่มีความแตกต่างด้านบริบท เช่น ขนาดโรงเรียน หรือชุมชนโดยรอบ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพในหลากหลายพื้นที่ และ 3) ควรศึกษาว่าสุขภาวะในแต่ละมิติส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือพฤติกรรมเชิงบวกของผู้เรียนอย่างไร เพื่อสร้างความเชื่อมโยงเชิงวิชาการที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) กลยุทธ์การพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนที่ยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 สุขภาวะผู้เรียนที่ยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 2) การพัฒนาระบบและกลไกในการประเมินสุขภาวะผู้เรียนที่ยั่งยืนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 และ 3) การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและเครือข่ายในการพัฒนาสุขภาวะผู้เรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2562). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- จันทร์เพ็ญ ลาภมากผล. (2564). รูปแบบการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะตามหลักพุทธธรรมสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทีศนา แคมมณี. (2565). การเรียนรู้เชิงกิจกรรม: สร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ในยุค 4.0. วารสารการศึกษาและการพัฒนามนุษย์, 10(1), 45-58.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ. (2563). การจัดสภาพแวดล้อมและความปลอดภัยของโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- วิรตี เอกรณรงค์ชัย. (2567). การผลิตและพัฒนาครูผู้สร้างสุขภาวะและสุนทรียะ. วารสารวิจัยวิชาการ, 7(1), 385-395.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2566). แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารการศึกษา. (ปรับปรุงครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2549). รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการผู้ดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สันติ สิงหาพรหม. (2565). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคมของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองไผ่ล้อม. วารสารงานวิจัยทางสุขภาพและการบริหารเพื่อพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่, 3(1), 62-76.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2563). คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literate School). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. (2566). รายงานการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2565. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1.
- อรุณศรี เงินเสื่อ. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อารี พันธุ์มณี. (2565). ต้นแบบโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพัญญัติแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: กองสุศึกษา.
- Durlak, J. A. et al. (2015). Handbook of social and emotional learning: Research and practice. New York: The Guilford Press.
- Weare, K. (2015). What works in promoting social and emotional well-being and responding to mental health problems in schools. London: National Children's Bureau.